

Stresli Durumlarla Başa Çıkma Envanteri Kısa Formu'nun (SDBÇE-21) Klinik Dışı Türk Örnekleminde Geçerliliği

Murat Boysan¹

¹Araşt. Gör., Yüzüncü Yıl Üniversitesi,
Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü,
Van - Türkiye

ÖZET

Stresli Durumlarla Başa Çıkma Envanteri Kısa Formu'nun (SDBÇE-21) klinik dışı Türk örnekleminde geçerliliği

Amaç: Stresli Durumlarla Başa Çıkma Envanteri, güçlü psikometrik özellikleri nedeniyle umut vaadeden bir ölçme aracı niteliği taşımaktadır. Bu çalışmada, Stresli Durumlarla Başa Çıkma Envanteri-Kısa Formunun psikometrik özelliklerinin, ülkemizde bir üniversitede lisans eğitimi almakta olan Türk öğrenciler üzerinde sınanması amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırmaya toplam 978 üniversite öğrencisi katılmıştır. Öğrencilerin yaş ortalaması 20.33'dür ($SS \pm 3.17$). Çalışmanın örneklemini oluşturan grubun %33.33'ü erkektir ($n = 326$). Bu çalışmada, Stresli Durumlarla Başa Çıkma Envanteri-Kısa Form (SDBÇE-21), Pozitif ve Negatif Duygulanım Ölçeği (PNDÖ), Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ) uygulanmıştır. Ölçme aracının geçerlik düzeyine ilişkin doğrulayıcı faktör analizi ve SDBÇE-21 alt ölçeklerinin psikolojik değişkenlerle Pearson korelasyonları hesaplanmıştır. Sonrasında, envanterin güvenilirlik düzeyini belirleyebilmek için ölçeğin iç tutarlılık ve 15 günlük test-tekrar test güvenilirliği değerlendirilmiştir.

Bulgular: Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, üç faktörlü orijinal yapıya ilişkin Hatanın Ortalama Karesinin Yakınlığı (RMSEA)=0.07, Karşılaştırmalı Uyum Endeksi (CFI)=0.91, Artan Uyum İndeksi (IFI)=0.91, Normlaştırılmamış Uyum Endeksi (NNFI)=0.90, Standardize Edilmiş Artıkların Ortalamalarının Karesi (SMRS)=0.08 olarak elde edilmiştir. Bu bulgular, doğrulayıcı faktör analiziyle ölçme aracının üç faktörlü orijinal yapısının Türk örnekleminde geçerliliğini göstermektedir. Alt ölçekler için hesaplanan iç tutarlılık değerleri sırasıyla Çözüm Dönük Başa Çıkma için $\alpha = 0.72$, Duygusal Başa Çıkma için $\alpha = 0.77$ ve Kaçınmacı Başa Çıkma için $\alpha = 0.74$ olarak hesaplanmıştır. 15 günlük test-tekrar test korelasyonları sırasıyla Çözüm Dönük Başa Çıkma için $r = 0.79$, Duygusal Başa Çıkma için $r = 0.75$ ve Kaçınmacı Başa Çıkma için $r = 0.66$ olarak bulunmuştur. Pozitif duygulanımın çözüme dönük başa çıkmayla ($r = 0.36$), negatif duygulanımın duygusal başa çıkmayla ilişkisinin ($r = 0.44$) orta düzeyde olduğu görülmüştür.

Sonuç: SDBÇE-21'in orijinal üç faktörlü yapısının Türk üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleminde geçerli olduğu görülmüştür. Söz konusu ölçme aracı araştırmalarda kullanılabilecek yeterli geçerlilik ve güvenilirlik düzeyine sahiptir.

Anahtar kelimeler: Başa çıkma, değerlendirme, doğrulayıcı faktör analizi, geçerlilik, güvenilirlik

ABSTRACT

Validity of the Coping Inventory For Stressful Situations - Short Form (CISS-21) in a non-clinical Turkish sample

Objective: The Coping Inventory for Stressful Situations (CISS) is a promising psychometric instrument with sound psychometric properties. In this study, we aimed to examine psychometric properties of the Coping Inventory for Stressful Situations-Short Form (CISS-21) in a relatively large Turkish college sample.

Method: 978 undergraduates participated in the study. Mean age of the sample was 20.33 ($SD \pm 3.17$). 33.33 percent of the sample were males ($n = 326$). In the study, the Coping Inventory for Stressful Situations-Short Form (CISS-21), Positive and Negative Affect Schedule (PANAS), and Satisfaction with Life Scale (SWLS) were administered. To explore the validity of the psychometric instrument, confirmatory factor analysis and Pearson's correlations of subscales with psychological variables were computed. Later, internal consistency and test-retest correlations between two applications were obtained 15-day apart to evaluate reliability of the instrument.

Results: In the confirmatory factor analysis, three-factor structure model generated root mean square error of approximation (RMSEA) value of 0.07, comparative fit index (CFI) value of 0.91, incremental fit index (IFI) value of 0.91, a non-normed fit index (NNFI) value of 0.90, and SMSR value of 0.08. Confirmatory factor analysis provided evidence for the validity of three-factor structure in Turkish sample. Internal consistency estimates for the three dimensions of the scale were as follows: for the Task-oriented coping, $\alpha = 0.72$; for the Emotion-oriented coping, $\alpha = 0.77$; and for the Avoidance-oriented coping, $\alpha = 0.74$. 15-day test-retest correlations for the sub-scales were as follows: for the Task-oriented coping, $r = 0.79$; for the Emotion-oriented coping, $r = 0.75$; and for the Avoidance-oriented coping, $r = 0.66$. Positive affect was significantly associated with Task-oriented coping ($r = 0.36$) and negative affect was significantly associated with Emotion-oriented coping ($r = 0.44$).

Conclusion: Confirmatory factor analysis solution replicated the original three-factor structure of the CISS-21 in Turkish college sample. The scale is a valid and reliable instrument to be used in research purposes among Turkish sample.

Key words: Coping, assessment, confirmatory factor analysis, validity, reliability

Yazışma adresi / Address reprint requests to:
Araşt. Gör. Murat Boysan, Yüzüncü Yıl
Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü
P.K. 65080 Kampus, Van - Türkiye

Telefon / Phone: +90-432-225-1695/3469

Faks / Fax: +90-432-225-8811

Elektronik posta adresi / E-mail address:
boysan.murat@gmail.com

Geliş tarihi / Date of receipt:
19 Haziran 2011 / June 19, 2011

Kabul tarihi / Date of acceptance:
30 Temmuz 2011 / July 30, 2011

Bu çalışmanın verileri Ankara Üniversitesi'nde yürütülmekte olan doktora tezinden alınmıştır.

GİRİŞ

Başta çıkma, "...kişinin öznel sınırlarını zorlayan ve/ya öz kaynaklarını aşan içsel ve/veya dışsal talepleri karşılayabilme yolunda sürekli değişim gösteren davranışsal veya bilişsel çabalar"dır" şeklinde tanımlanmaktadır (1). Stresli durumlar karşısında kişilerin sergiledikleri başta çıkma davranışlarının genel olarak çok boyutlu bir yapı gösterdiği varsayılmaktadır (2). Konunun teorik tartışması, son yıllarda önemi artan biçimde devam eden bir gelişim göstermektedir (3). Kişilerin stresli durumlarla başta çıkma konusunda gösterdikleri başarı ve farklı başta çıkma stratejilerinin psikolojik ve bedensel sağlıkla ilişkisi, pek çok araştırmacının ilgisini çeken bir konu olmuştur (4). Bununla birlikte, başta çıkma stratejilerinin farklı değişkenlerle ilişkisini inceleyen çalışmaların sonuçları, araştırmacıların başta çıkma stratejileri konusunda benimsedikleri yaklaşım ve ölçme araçlarının boyutlarından doğrudan etkilenebilmektedir (2,5).

Konuya ilişkin araştırmalar ele alındığında, başta çıkma ile ilişkili psikometrik çalışmaların ve yaklaşımların alanda yer alan tartışmaların önemli bir bölümünü kapsadığı görülmektedir (3,6,7). Başta Çıkma Yolları Kontrol Listesi (Ways of Coping Check List) (8), Başta Çıkma Yolları Ölçeği (Ways of Coping Questionnaire) (9), COPE Envanteri (COPE inventory) (10), Başta Çıkma Tepkileri Envanteri (Coping Responses Inventory) (11) ve Stresli Durumlarla Başta Çıkma Envanteri (Coping Inventory for Stressful Situations) (12,13) başta çıkma stratejilerinin ölçümü konusunda geliştirilmiş en yaygın kullanıma sahip ölçme araçlarıdır.

Stresli durumlarla başta çıkma konusunda kişilerin benimsedikleri davranış stratejilerinin ölçülmesi konusunda pek çok psikometrik ölçme aracı geliştirilmiş olmasına karşın, Stresli Durumlarla Başta Çıkma Envanteri (SDBÇE) pek çok bakımdan diğer ölçme araçlarına göre üstünlükler taşımaktadır. Diğer ölçme araçlarının alt ölçeklerinde pek çok başta çıkma stratejisini aynı anda ölçme eğiliminde olduğu görülmektedir. Örneğin, Başta Çıkma Yolları Ölçeği 8 ve COPE Envanteri toplam 15 alt ölçekle ölçüm yapmaktadır. Kişilerin stresli durumlarla başta çıkma konusunda kullandıkları stratejilere ilişkin, yaklaşık 400 sınıflamanın alanda önerildiği

görülmektedir (5). Buna karşın, konuyla ilişkin yapılan çeşitli çalışmalarda, araştırmacılar tarafından başta çıkma stratejilerinin genel olarak iki (8,9,11) veya üç temel başlıkta toplanabileceği yolunda öneriler yer almaktadır (5,6,14-16). SDBÇE, kişilerin stresli durumlar karşısında tercih ettikleri davranış stratejilerini, alanda önerilen teorik alt yapıyla uyumlu üç başlıkta ölçmektedir: Çözümeye Dönük Başta Çıkma, Duygusal Başta Çıkma ve Kaçınmacı Başta Çıkma. Ölçme aracının uzun formunun psikometrik özelliklerini ele alan çalışmalarda, ölçeğin üç faktörlü yapısının geçerliliğini gösteren pek çok kanıt elde edilmiştir (12,13,17-19). Bunun yanı sıra, ölçeğin birlikte geçerliliğinin bir göstergesi olarak, SDBÇE'nin alt ölçeklerinin kişilik parametreleri ve psikopatolojinin göstergesi olan ölçümlerle istatistiksel olarak anlamlı ölçüt bağıntı katsayıları elde edildiği bildirilmiştir (20-22). Buna ek olarak, SDBÇE'nin psikometrik özelliklerini ele alan çalışmalarda sürekli olarak yüksek güvenilirlik düzeyleri elde edilmiştir (12,13,17-22).

SDBÇE'nin ölçtüğü psikolojik yapıdan yola çıkılarak klinik örnekleme yapılan çalışmaların alana önemli katkılar sağladığı söylenebilir. Majör depresyon hastalarında çözüme dönük ve kaçınmacı başta çıkma stratejisinin dışa dönüklükle ilişkili bulunduğu halde, duygusal başta çıkma stratejilerinin nörotik kişilik özelliğini yordadığı bildirilmiştir (23). Anksiyete bozukluğu ve majör depresyonu olan klinik örnekleme yapılan bir boyamsal çalışmada, depresyon belirtilerindeki azalma çözüme yönelik başta çıkma ile ters orantılı ve anksiyete belirtilerindeki azalma ise duygusal başta çıkma ile doğru orantılı bulunmuştur (24). Yeme bozukluğu tanısı alan hastaların ise, normal kontrol grubuyla karşılaştırıldığında, anlamlı düzeyde yüksek şekilde duygusal başta çıkma stratejilerini kullandığı görülmüştür (25).

Ölçme araçlarının kısa formlarının kullanımı araştırmacılara, maliyet ve zaman tasarrufu sağlaması, pek çok farklı değişkenin araştırmada bir arada ele alınmasına olanak tanınması ve katılımcıların motivasyon düzeylerindeki düşüşü engellemesi bakımından çeşitli avantajlara sahiptir (26). SDBÇE'nin uzun versiyonu 48 sorudan oluşmaktadır. Bu aracın 48 soruluk formu geliştirilirken, uygulama kolaylığı sağlamak amacıyla alt boyutlar için geçerliliği en yüksek maddeler seçilerek 21

soruluk kısa bir form daha geliştirilmiştir (12,13,18). Farklı örneklerde SDBÇE-21'in alt ölçekleri için 0.70 ve 0.84 arasında değişen iç tutarlılık değerleri bildirilmiştir (12,13,18). Ölçme aracının yapı geçerliliği konusunda farklı araştırmalardan elde edilen destekleyici kanıtlar bulunmaktadır (12,13,18). Kronik sindirim problemi yaşayan ergenlerden toplanan veriler üzerinde doğrulayıcı faktör analiziyle yapılan bir çalışmada, üç faktörlü yapının geçerli olduğu gösterilmiştir (27). Yine üniversite öğrencilerinin katıldıkları bir başka çalışmada, üç faktörlü yapının geçerli olduğu bulunmuş olmasına karşın, dört boyut için daha iyi model uyum istatistiklerinin elde edildiği bildirilmiştir (28).

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin katılımıyla SDBÇE-21'in Türkçe formunun psikometrik özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla ölçeğin orijinal geliştirme çalışmasında önerilen üç faktörlü yapısının geçerliliği doğrulayıcı faktör analiziyle test edilmiştir. Kişilerin stresli durumlar karşısında benimsedikleri başa çıkma stratejilerinin uygulanımıyla yakından ilişkili olduğu, yaygın olarak kabul gören ampirik çalışmalarla desteklenmiş bir olgudur (29-33). Bu nedenle, ölçme aracının alt ölçeklerinin pozitif-negatif duygulanımla ve öznel iyi oluş düzeyleriyle ölçüt bağıntı ilişkisine bakılmıştır. Bunun yanı sıra, ölçme aracının kararlılık düzeyleri ve iç tutarlılık düzeyleri hesaplanarak, güvenilirliğine ilişkin değerlendirme yapılmıştır.

Tablo 1: Demografik özelliklere ilişkin tanımlayıcı istatistikler

		n	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	326	33.33
	Kız	652	66.67
Gelir	Düşük	94	9.61
	Orta	786	80.37
	Yüksek	98	10.02
Babanın Eğitim Düzeyi	Eğitimi Yok	21	2.15
	İlkokul	295	30.16
	Ortaokul	116	11.86
	Lise	261	26.69
	Üniversite veya Lisansüstü	285	29.14
Annenin Eğitim Düzeyi	Eğitimi Yok	39	3.99
	İlkokul	514	52.56
	Ortaokul	106	10.84
	Lise	191	19.53
	Üniversite veya Lisansüstü	128	13.09

GEREÇ VE YÖNTEM

Katılımcılar

Çalışmaya üniversitede eğitim almakta olan 978 gönüllü katılmıştır. Örneklem %33.33'ü erkektir. Katılımcıların yaş ortalaması 20.33'dür (SS±3.17). Örneklem demografik özelliklerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 1'de verilmiştir (Tablo 1).

Ölçme Araçları

Araştırmacılar tarafından hazırlanan demografik soru formu, Pozitif-Negatif Duygulanım Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği ve Stresli Durumlarla Başa Çıkma Envanteri -Kısa Form çalışmada kullanılmıştır.

Stresli Durumlarla Başa Çıkma Envanteri-Kısa Form (SDBÇE-21): Ölçek, stresli durumlarda genel olarak tercih edilen başa çıkma stillerini değerlendirebilmek için geliştirilmiştir (12,13,18). Yirmi bir maddeden oluşan ölçme aracında, her bir soru beşli Likert tipi ölçüm vermektedir. Ölçme aracının her birinin 7 maddeden oluşan 3 alt ölçeği vardır.

Pozitif-Negatif Duygulanım Ölçeği (PNDÖ): PNDÖ, pozitif ve negatif duygulanımı ölçebilmek üzere 20 maddeden oluşan ve beşli Likert tipi ölçüm yapan bir ölçme aracıdır (34). Ölçek iki alt bölümden oluşmaktadır: Pozitif Duygulanım ve Negatif Duygulanım. Ölçeğin Türkçeye adaptasyon çalışması Gençöz tarafından yürütülmüştür (35). Türkçe versiyonun Türk örnekleminde geçerli olduğu bulunmuştur. Pozitif duygulanım için iç tutarlık $\alpha=0.83$ ve negatif duygulanım için iç tutarlık $\alpha=0.86$ 'dır.

Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ): Yaşamdan alınan doyumun düzeyini belirleyebilmek amacıyla geliştirilmiştir (36). Öznel iyi oluşa ilişkin en genel psikolojik yapıyı temsil etmektedir. Beş sorudan oluşmakta ve yedili Likert tipi ölçüm yapmaktadır. Ölçme aracının Türkçe çevirisi Durak ve arkadaşları (37) tarafından yapılmıştır.

İşlem

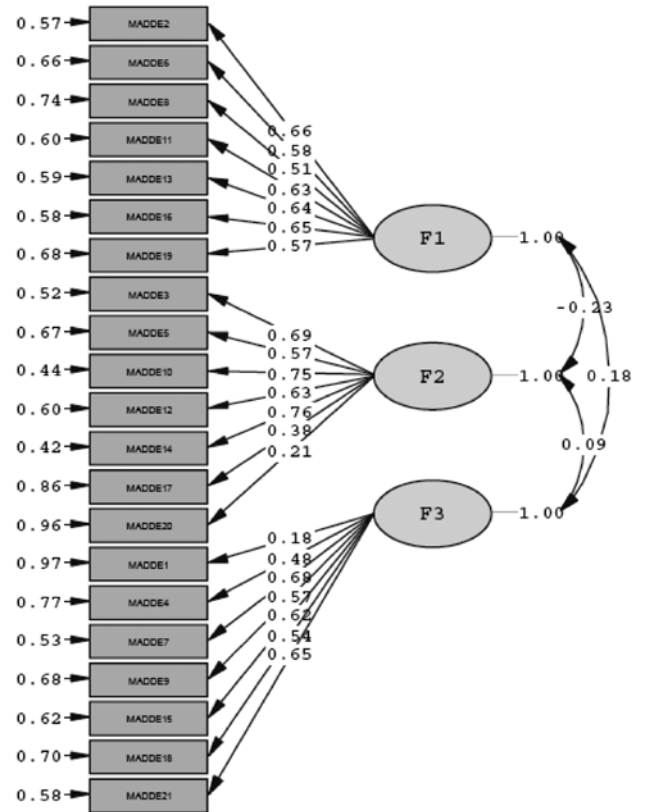
Ölçek, iki dili de iyi düzeyde kullanan beş çevirmen tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Söz konusu çeviriler bir araya getirilerek Türkçe forma son hali verilmiştir. Ölçme araçları seti Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Kastamonu Üniversitesi lisans programlarında eğitim almakta olan öğrencilere uygulanmıştır. Uygulamalar, lisans derslerinden sonra dersliklerde kalan gönüllü öğrencilere yapılmıştır. Öğrencilere uygulamadan önce bilgilendirme yapılmış ve verilerin kullanımı konusunda yazılı izinleri alınmıştır. Test-tekrar test uygulaması ise, 15 gün ara ile, gönüllü olan 87 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

İstatistik Analizi

Örneklemin demografik özelliklerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler hesaplanmıştır. Ölçeğin üç faktörlü yapısının Türk örneklemindeki geçerliliğini test edebilmek amacıyla, asimptotik kovaryans matrisi hesaplanarak, normallik düzeltmesi yapılmış doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Düzeltmiş ki-kare değerleri kullanılarak yapılan yapısal eşitlik analizinde, gözlenen verilerin normal dağılım göstermesi halinde, elde edilen değerler düzeltilmemiş parametre tahminleriyle aynı bulunmaktadır (38). Yapısal eşitlik modellemesi sonucu tahminlenen model uyum istatistikleri hesaplanmıştır. Yapılan analiz sonucunda, üç faktörlü yapıya ilişkin model uyumu için Hatanın Ortalama Karesinin Yakınlığı (RMSEA) değerinin 0.10'un altında, Karşılaştırmalı Uyum Endeksi'nin (CFI) 0.90 ve üstünde, Artan Uyum İndeksi'nin (IFI) 0.90 ve üstünde, Normlaştırılmamış Uyum Endeksi'nin (NNFI) 0.90 ve üstünde, Standardize Edilmiş Artıkların Ortalamalarının Karesi'nin (SMRS) 0.10'un altında olması modelin geçerliliğinin kanıtı olarak belirlenmiştir (39). Ölçme aracının alt ölçeklerinin diğer psikolojik değişkenlerle ölçüt bağıntı katsayıları elde edilmiştir. Son olarak da, ölçeğe ilişkin güvenilirlik düzeylerini değerlendirebilmek amacıyla, iç tutarlılık ve 15 günlük test-tekrar test korelasyonları hesaplanmıştır. Yapılan analizlerde istatistik olarak anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Ölçme aracının psikometrik özelliklerinin ele alındığı analizlere, üç faktörlü orijinal yapısının Türk örneklemindeki geçerliliğini doğrulayıcı faktör analiziyle test edilerek başlandı. Ölçme aracının orijinal üç faktörlü yapısının Türk örneklemindeki geçerliliğini değerlendirebilmek amacıyla, yapısal eşitlik analizinden yararlandı. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, üç faktörlü orijinal yapı için elde edilen düzeltilmiş ki-kare değeri $\chi^2 = 843.20$ ($p < 0.01$) olarak hesaplanmıştır. Örneklemin genişliği dikkate alındığında, ki kare değerlerinin yüksekliliği beklenen bir durumdur (28). Modele ilişkin Hatanın Ortalama Karesinin Yakınlığı (RMSEA) değeri 0.07, Karşılaştırmalı Uyum Endeksi (CFI) 0.91, Artan Uyum İndeksi (IFI) = 0.91, Normlaştırılmamış Uyum Endeksi (NNFI) 0.90, Standardize Edilmiş Artıkların Ortalamalarının Karesi (SMRS) 0.08 olarak elde edilmiştir. Söz konusu değerler,

Şekil 1: Doğrulayıcı faktör analizine ilişkin path diyagramı (F1 = Çözümeye Dönük Başa Çıkma; F2 = Duygusal Başa Çıkma; F3 = Kaçınmacı Başa Çıkma)

Tablo 2: Değişkenler arasında Pearson korelasyonları

	Cözüme Dönük Başa Çıkma	Duygusal Başa Çıkma	Kaçınmacı Başa Çıkma
Cözüme Dönük Başa Çıkma	1		
Duygusal Başa Çıkma	- 0.13 **	1	
Kaçınmacı Başa Çıkma	0.10 **	0.14 **	1
Yaşam Doyumu Ölçeği	0.18 **	- 0.20 **	0.08 *
Pozitif Duygulanım	0.36 **	- 0.08 *	0.11 **
Negatif Duygulanım	- 0.18 **	0.44 **	0.02

*:p<0.05; **:p<0.01

ölçeğin üç faktörlü orijinal yapısının Türkçe formu içinde geçerliliğine işaret etmektedir (28). Üç faktörlü yapı toplam varyansın %33'ünü açıklamaktadır. Modelin açıkladığı varyansa birinci faktörün katkısı %32, ikinci faktörün katkısı %37 ve üçüncü faktörün katkısı %31'dir. Yapısal eşitlik modellemesi sonucu elde edilen modelin path diyagramı Şekil 1'de sunulmuştur (Şekil 1).

Ölçme aracının yapı geçerliliğine ilişkin başka kanıtlar da sunabilmek amacıyla, SDBÇE-21'in boyutlarının diğer psikolojik değişkenlerle arasındaki ölçüt bağıntı katsayıları hesaplanmıştır. Çözüme Dönük Başa Çıkma pozitif duygulanımla, Duygusal Başa Çıkma ise negatif duygulanımla orta düzeyde pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Alt ölçekler arasında elde edilen korelasyonlar, beklendiği gibi düşüktü. Ölçüt bağıntı katsayıları Tablo 2'de verilmektedir (Tablo 2).

Ölçme aracının güvenilirlik düzeylerini değerlendirebilmek amacıyla, alt ölçeklere ilişkin iç tutarlılık ve 15 günlük test-tekrar test korelasyonları hesaplanmıştır. Tablo 3'te görüldüğü üzere SDBÇE-21'in alt boyutları için iç tutarlılık değerlerinin yüksek olduğu görülmüştür. Yine ölçme aracının 15 günlük kararlılık katsayılarının da yeterli düzeyde olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 3).

Tablo 3: Ölçme aracına ilişkin güvenilirlik değerleri

	İç Tutarlılık	15 Günlük Test-Tekrar Test Korelasyonu
Cözüme Dönük Başa Çıkma	0.72	0.79**
Duygusal Başa Çıkma	0.77	0.75**
Kaçınmacı Başa Çıkma	0.74	0.66**

**:p<0.01

TARTIŞMA

Bu çalışmada SDBÇE-21'in Türkçe formunun klinik olmayan bir grupta psikometrik özelliklerinin incelenmesi

amaçlanmıştır. Bu çalışmada, öncelikli olarak SDBÇE-21'in orijinal üç faktörlü yapısının Türk örneklemindeki geçerliliği test edilmiştir. Ölçme aracının diğer değişkenlerle arasında ölçüt bağıntı katsayıları elde edilmiştir. Bunun yanı sıra, ölçme aracının alt boyutlarının güvenilirlik düzeylerini değerlendirebilmek amacıyla, iç tutarlılık ve kararlılık katsayıları hesaplanmıştır.

Yapısal eşitlik algoritması kullanılarak test edilen üç faktörlü orijinal yapının Türk örnekleminde geçerli olduğu bulunmuştur. Elde edilen bulgular daha önceki çalışmaların sonuçlarıyla uyumludur. Doğrulamalı faktör analiziyle faktör yapısının test edildiği iki çalışmada, genel olarak üç faktörlü yapının geçerliliği yönünde sonuçlar elde edilmiştir (27,28). Buna karşın, üniversite öğrencilerinde yürütülen bir çalışmada, ölçeğin dört faktörlü yapısının model uyumunun üç boyutlu yapısından daha iyi bir model uyumu gösterdiği bulunmuştur (28).

Başta çıkma stratejilerinin kişinin duygusal düzenleme yeterliliği, duygulanım ve yaşam doyumuyla doğrudan ilişkili olduğu çeşitli araştırmalarda gösterilmiştir (29-31). Ölçeğin orijinal versiyonuyla yapılan çalışmalar, özellikle duygusal başa çıkma stratejilerinin psikopatolojinin göstergeleriyle orta düzeyde ilişkili bulunmuştur (20,21,40). Çözüme dönük başa çıkma stratejileri ise anksiyete ve depresyonla ters yönde ilişkili olduğu halde, duygusal başa çıkma stratejisi ve psikopatoloji arasında pozitif yönde ilişkiler elde edilmiştir (21,23-25,40). Yine çözüme dönük başa çıkmanın pozitif duygulanım ve yaşam doyumuyla pozitif ve negatif duygulanımla negatif yönde ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar vardır (29-31). Türk üniversite öğrencilerinde ise, SDBÇE-21'in alt boyutlarından çözüme dönük başa çıkma pozitif duygulanımla ve duygusal başa çıkma negatif duygulanımla orta düzeyde ilişkili bulunmuştur. Sonuçlar ölçme aracının kısa formunun alt ölçekleri için beklenen yöndedir.

Şimdiye kadar, SDBÇE-21 için elde edilen iç tutarlılık değerleri, çözüme yönelik başa çıkma için $\alpha = 0.78 - 0.87$, duygusal başa çıkma için $\alpha = 0.78 - 0.88$ ve kaçınmacı başa çıkma için $\alpha = 0.70 - 0.85$ arasında değişim göstermiştir (13,18,27,28,41). Bu çalışmada elde edilen Cronbach alfa değerleri de oldukça yüksektir. Bu değerler alt ölçeklerin kendi içinde tutarlılığının sağlandığının göstergesidir. Buna karşın, Türkçe formun iç tutarlılık değerlerinin önceki çalışmalarda elde edilenlerden daha düşük olduğu fark edilmektedir. Ölçme aracının güvenilirlik düzeyini belirleyebilmek için bu çalışmada, aynı zamanda, 15 günlük test-tekrar test istatistiği hesaplanmıştır. Şimdiye kadar SDBÇE-21'in psikometrik özelliklerini ele alan hiçbir çalışmada kararlılık düzeyi bildirilmemektedir. Ölçek için ilk defa hesaplanan test-tekrar test katsayıları Türkçe formun yeterli kararlılık düzeyine sahip olduğunu göstermiştir.

Bu çalışma çeşitli sınırlılıkları bünyesinde barındırmaktadır. Öncelikli olarak çalışma geniş bir örnekleme yapılsa bile, sadece üniversite öğrencilerinden oluşan

bir grupta yürütülmüştür. Yetişkinlerde ve farklı klinik gruplarda elde edilen bulguların tekrar değerlendirilmesine olanak sağlayacak başka çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, ölçme aracı stresli durumlarda kişilerin benimsedikleri genel başa çıkma biçimlerinin değerlendirilmesinde kullanılan bir araçtır. Bu çalışmada ise katılımcıların yaşadıkları streslerin belirlenmesi yoluna gidilmemiştir. Akut ve kronik yaşam streslerine göre gruplanan örneklemlerde ölçme aracının psikometrik özelliklerinin test edilmesi önemli bilgiler sunacaktır. Son olarak, ölçme aracının zaman içindeki kararlılığını değerlendirebilmek amacıyla, 15 gün arayla yapılan iki uygulama arasındaki korelasyon değerleri hesaplanmıştır. Daha uzun aralıklarla yapılan tekrarlı uygulamalar arasında ölçeğin kararlılık değerlerinin yeniden değerlendirilmesine ihtiyaç vardır. Buna karşın, SDBÇE-21'in Türkçe formu için yüksek geçerlik ve güvenilirlik değerleri elde edilmiştir. Bulgular ölçme aracının, Türk örnekleminde konuyla ilişkili yapılacak çalışmalarda yararlanılabilecek bir ölçek olduğunu göstermiştir.

KAYNAKLAR

- Lazarus RS, Folkman S. Stress, Appraisal, and coping. New York: Springer, 1984; 141.
- Skinner EA, Edge K, Altman J, Sherwood H. Searching for the structure of coping: a review and critique of category systems for classifying ways of coping. *Psychol Bull* 2003; 129:216-269.
- Folkman S, Moskowitz JT. Coping: pitfalls and promise. *Annu Rev Psychol* 2004; 55: 745-774.
- Somerfield MR, McCrae RR. Stress and coping research: methodological challenges, theoretical advances, and clinical applications. *Am Psychol* 2000; 55:620-625.
- Skinner EA, Zimmer-Gembeck MJ. The development of coping. *Annu Rev Psychol* 2006; 58:119-144.
- Parker JDA, Endler NS. Coping with coping assessment: a critical review. *Eur J Pers* 1992; 6:321-344.
- Lazarus RS. Toward better research on stress and coping. *Am Psychol* 2000; 55:665-673.
- Folkman S, Lazarus RS. An analysis of coping in a middle-aged community sample. *J Health Soc Behav* 1980; 21:219-239.
- Folkman S, Lazarus RS. Manual for the Ways of Coping Questionnaire. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press, 1988.
- Carver CS, Scheier MF, Weintraub JK. Assessing coping strategies: a theoretically based approach. *J Pers Soc Psychol* 1989; 56:267-283.
- Moos RH. Coping Responses Inventory: CRI-Adult form professional manual. Odessa, FL: Psychological Assessment Resource Inc., 1993.
- Endler NS, Parker JDA. Coping Inventory for Stressful Situations (CISS): Manual. Toronto: Multi-Health Systems, 1990.
- Endler NS, Parker JDA. Coping Inventory for Stressful Situations (CISS): Manual. Second ed., Toronto: Multi-Health Systems, 1999.
- Amirkhan JH. A factor analytically derived measure of coping: the Coping Strategy Indicator. *J Pers Soc Psychol* 1990; 59:1066-1074.
- Billings AG, Moss RH. The role of coping responses and social resources in attenuating the impact of stressful life events. *J Behav Med* 1981; 4:139-157.
- Pearlin LI, Schooler C. The structure of coping. *J Health Soc Behav* 1978; 19:2-21.
- Endler NS, Parker JDA. The multidimensional assessment of coping: a critical evaluation. *J Pers Soc Psychol* 1990; 58:844-854.

18. Endler NS, Parker JDA. Assessment of multidimensional coping: task, emotional, and avoidance strategies. *Psychol Assess* 1994; 6:50-60.
19. Cosway R, Endler NS, Sadler AJ, Deary IJ. The coping inventory for stressful situations: factorial structure and associations with personality traits and psychological health. *J Appl Biobehav Res* 2001; 5:121-143.
20. Endler NS, Parker JD, Butcher JN. A factor analytic study of coping styles and the MMPI-2 content scales. *J Clin Psychol* 1993; 49:523-527.
21. McWilliams LA, Cox BJ, Enns MW. Use of the coping inventory for stressful situations in a clinically depressed sample: factor structure, personality correlates, and prediction of distress. *J Clin Psychol* 2003; 59:423-437.
22. Rafnsson FD, Smari J, Windle M, Mears SA, Endler NS. Factor structure and psychometric characteristics of the Icelandic version of the coping Inventory for Stressful Situations (CISS). *Pers Individ Dif* 2006; 40:1247-1258.
23. Uehara T, Sakado K, Sakado M, Sato T, Someya T. Relationship between stress coping and personality in patients with major depressive disorder. *Psychother Psychosom* 1999; 68:26-30.
24. Uehara T, Sakado K, Sato T, Takizawa R. Coping measurement and the state effect of depression and anxiety in psychiatric outpatients. *Psychopathology* 2002; 35:48-51.
25. Nagata T, Matsuyama M, Kiriike N, Iketani T, Oshima J. Stress coping strategy in Japanese patients with eating disorders: relationship with bulimic and impulsive behaviors. *J Nerv Ment Dis* 2000; 188:280-286.
26. Smith GT, McCarthy DM, Anderson KG. On the sins of short-form development. *Psychol Assess* 2000; 12:102-111.
27. Calsbeek H, Rijken M, Henegouwen GPB, Dekker J. Factor structure of the Coping Inventory for Stressful Situations (CISS-21) in adolescents and young adults with chronic digestive disorders: In Calsbeek H (editor). *The Social Position of Adolescents and Young Adults with Chronic Digestive Disorders*. Utrecht: Nivel, 2003, 83-103.
28. Cohan SL, Jang KL, Stein MB. Confirmatory factor analysis of a Short Form of the Coping Inventory for Stressful Situations. *J Clin Psychol* 2006; 62:273-283.
29. Eaton RJ, Bradley G. The role of gender and negative affectivity in stressor appraisal and coping selection. *Int J Stress Manag* 2008; 15:94-115.
30. Lue B, Chen H, Wang C. Stress, personal characteristics and burnout among first postgraduate year residents: a nationwide study in Taiwan. *Med Teach* 2010; 32: 400-407.
31. Austin E J, Saklofske D H, Mastora S M. Emotional intelligence, coping and exam-related stress in Canadian undergraduate students. *Aust J Psychol* 2010; 62:42-50.
32. Folkman S, Lazarus RS. Coping as a mediator of emotion. *J Pers Soc Psychol* 1988; 54: 466-475.
33. Lazarus RS. *Emotion and Adaptation*. New York: Oxford University Press, 1991.
34. Watson D, Clark LA, Tellegen A. Development and validation of brief measures of positive and negative affect: the PANAS Scales. *J Pers Soc Psychol* 1988; 47:1063-1070.
35. Gençöz T. Positive and negative affect schedule: A study of validity and reliability. *Turkish Journal of Psychology* 2000; 15:27-28.
36. Diener E, Emmons RA, Larsen RJ, Griffin S. The satisfaction with life scale. *J Pers Assess* 1985; 49:71-75.
37. Durak M, Senol-Durak E, Gençöz T. Psychometric properties of the Satisfaction with Life Scale among Turkish university students, correctional officers, and elderly adults. *Soc Indic Res* 2010; 99:413-429.
38. Satorra A. Goodness of fit testing of structural equation models with multiple group data and nonnormality: In Cudeck R, Du Toit S, Sörbom D (editors). *Structural Equation Modeling: Present and Future*. Lincolnwood: SSI Scientific Software International, 2001, 231-256.
39. Kline, R. *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. Second ed. New York: Guilford Press, 2005.
40. Endler NS, Parker JDA. State and trait anxiety, depression and coping styles. *Aus J Psychol* 1990; 42:207-220.
41. Endler NS, Speer RL, Johnson JM, Flett GL. Controllability, coping, efficacy, and distress. *Eur J Pers* 2000; 14:245-264.